

Historické základy environmentalizmu a environmentálneho práva (VII.)

„Podme, vystavme si mesto a vežu, ktorej vrch by siahal po nebesá.“

(Prvá kniha Mojžišova – Genezis, 11. Babylonská veža)

Väčšina staroegyptských miest zanikla a ostali po nich len ruiny alebo kopce (Kóm/tell/hüyük/tepe), no niektoré sú obývané dodnes. Napríklad vyše 2500-ročné mesto Medínet Maadí (o viac než 2000 rokov staršie než naše najstaršie mestá) s chrámami Sobeka a Pani sýpok Renenutet si zabezpečilo „trvalo udržateľný rozvoj“ asi na základe „trvalo udržanej stagnácie“. Ostatné sídla a stavby boli prevažne zničené, iné prestavané alebo v rámci záchranných prác prenesené na nové miesta. Ohrozenie starovekých kultúrnych pamiatok a historických štruktúr krajiny nastalo v Egypte najmä po výstavbe **Starej/Malej priehrady** (El-Sad 1898 - 1912) a zvlášť **Novej/Velkej priehrady** (Sadd al-Ali 1960 - 1971) v Asuáne. Denné kolísanie hladiny priehradného Násirovho jazera (510 km dlhé, 5 - 35 km široké, rozloha 5 250 km², max. objem 157 mld. m³ vody v roku 1996, z ktorej sa ročne 6 mld. m³ vyparí) o 6 m zatápalo Veľký chrám bohyně Isis a ďalšie stavby na nízkom ostrove Pilah/Pilak/Philae, na ktorom sa v minulosti každoročne pri začiatku záplav uskutočňovala oslava Usirovho zmŕtvychvstania (Usirow hrob oklopený 365 oltármi sa nachádza na ostrove Bigga - pôvodne starobylý Senmet). To podnietilo pokračovanie prác na záchrane kultúrnych pamiatok prenosom týchto stavieb (37 363 kvádrov) na susedný **ostrov Agilka** (1972 - 1980). Najskôr však od 14. novembra 1963 začal o 180 m ďalej a 65 m vyššie prenos Veľkého chrámu (807 blokov) a Malého chrámu pre Hathor a Nefertari (235 blokov po 20 ton) v Abu Simbel (**Nový Abu Simbel** 1968). Veľký chrám dosahuje v skale hĺbku 63 m a jeho fasáda so štyrmi dvadsaťmetrovými monumentálnymi sochami (Amon-Re z Wesetu, Re-Harachtej z Anu, Ptah-Tatenen z Mennoferu a faraón Ramesse II.) a nad nimi s 22 pavánmi na rímse, výšku až 38 m. Okrem nich premiestnili aj chrámy Tafa, Daboud, Dandour a El-Lisia. Chrám Ramesseho II., rímsky chrám Serapisa z Muharraka/Maharraqa/Ofeduina (pôvodne Mesto Svätej sykomory = Hierasycaminus vzdialené 50 km) a ptolemaiovisko-rímsky chrám z ad-Dakka s Ergamenesovou sieňou (40 km) a Amonov dom z Doliny levov (Wadi el-Sebwa) preniesli na lokalitu **Nová Sebwa**. Zabezpečil sa aj prenos Skalného chrámu Ramesseho II. z el-Derru, skalného hrobu Ramesseho VI. z Pennuta/Aniby a chrámu Thutmoseho III. (Mencheperre/Mefrés 1479 - 1425 prnl.) z Amady po kolajniciach do vzdialenosti 2,6 km o 65 m vyššie do **Novej Amady**. Kým vybudovanie Veľkej

asuánskej priehrady s vystávaním vyše 100 000 Núbijcov z ich pozemkov a zlikvidovaním niekoľkotisícročných historických štruktúr krajiny v doline Nílu sa začína už po niekoľkých desaťročiach z hľadiska environmentalizmu javiť ako problematické a v perspektíve až nežiaduce, záchranu uvedených objektov a presťahovaných ďalších chrámov (Kalabša - hlavného chrámu mesta Talmis, Kertassi a Beit el-Wali do dnešnej **Novej Kalabše**) možno považovať za prejav environmentalizmu a kultúrny počín. Asuánske priehrady, Asyút-ska priehrada, priehrada Nag Hammadi, Káhirska priehrada a priehrada Zifá na Níle začínajú už dnes spôsobovať environmentálne ťažkosti s hospodárskym a sociálnym dopadom. **Najstaršia priehrada** vo Wadi Gerawi (160 000 m³) pochádza z obdobia Starej ríše tak, ako väčšina egyptských pyramíd.

Samotný Reov chrám v Anu, zničený po Prvom prechodnom období, keď sa stal Re skrytým bohom Amonom, po nastolení poriadku Mentuhotepom II. začal obnovovať Amenemhet I. (Sehetepibre/Anmenemés 1985 - 1956 prnl.), pričom zničené posvätné predmety v ňom údajne nahradili kamennými kópiami. „**Pamiatkovú obnovu**“ Anu, Mennoferu a Abydosu začal aj Ahmose (1550 - 1525 prnl.), zakladateľ Novej ríše, po dobytí hyksóskeho Avarisu (Tell el-Daaba), po ňom najmä Sethi I. (1294 - 1279 prnl.). Egypťania si ctili kultúrne dedičstvo svojich predkov a chránili vytvorené hodnoty (Ahmose dokonca obnovil aj nenávidený Avaris). Obdobne v Mezopotámii obnovu Babylonu začal Nabopolassar (625 - 605 prnl.) a ukončili Nabukadnezar II. (604 - 562 prnl.) a Nabonid (555 - 539 prnl.). Napriek tomu zmizol zo sveta ako množstvo iných slávnych a veľkých miest, ktoré dnes hľadajú, našli alebo odkrývajú archeológovia. Človek nezačal deštruovať len prírodu, ale aj vlastné výtvory i ním dotvorený vlastný environment. Takto tvorí a ničí aj v súčasnosti. Napríklad po tisícročiach existencie dali po roku 1860 zbúrať Monceovov/Monthov/Muntov chrám v Armante a z jeho kvádrov postavili cukrovar. Bamianskeho 55-metrového Buddhu v Afganistane tesali do skalnej steny cca 200 rokov a spolu so susednou menšou sochou Buddhu (38 m) pretrval vyše 1500 rokov, kým ich roku 2001 stúpcenci Talibanu za krátku chvíľu výbuchom nálože nezničili. Sochoborectvo sa stalo jednou zo základných čít

presadzovania skoro každého náboženstva, najmä kresťanstva a islamu (množstvo starovekých sôch úplne rozbili, prípadne ostali bez hláv, v najlepšom prípade bez nosov). Zdôvodnená, zdôvodniteľná alebo neopodstatnená nenávisť však neostáva len pri ničení sôch; stáva sa podstatou terorizmu, ktorému za obeť padlo 11. septembra 2001 aj Svetové obchodné centrum v New Yorku. S ničením prírodných a kultúrnych hodnôt sa spája aj každá vojenská aktivita, i keď často bohapustým klamstvom, ale pritom bohorovne, zdôvodňuje potrebu presadenia iných hodnôt (?) alebo nových hodnôt (?), väčšinou za cenu ľudských obetí (je úplne jedno, či ide o Oradur, Lidice alebo o Srebrenicu, či My Lai). Z relatívneho hľadiska už vznik a udržiavanie armády ochudobňuje každý štát a bráni ochrane a vzniku skutočných hodnôt v ňom. Úctu ku kultúrnemu a prírodnému dedičstvu ako súčasťi environmentalizmu postupne všade na svete nahradil bezhraničný agresívny utilitarizmus – za boha, za moc a zisk. K **novým architektonickým prvkom** patrí napríklad mešita Abu el-Hagag vstavaná do Veľkého dvora Ramesseho II. a kostol sv. Tekly v Nechtnebefovom/Cheperkareho/Nektanebsovom dvore Luxorského chrámového komplexu (reliéfy v tomto chráme znázorňujú ako Thout a posol Amona-Rea oznamujú kráľovnej matke, že porodí božské dieťa – Amenhotepa III.; ide o akýsi predvianočný príbeh). Mnoho svätých starších bohov a palácov starších vládcov nenávratne zlikvidovali alebo paradoxne práve na základe utilitarizmu len upravili pre potreby nových bohov a vládcov. **Kultúrne a prírodné dedičstvo** sa stávalo stále častejšie neoltárnou obeťou nových expanzných záujmov v mene slnka, mesiaca, aureoly, civilizačnej pomoci a podobne (dôvod sa vždy našiel, miestami aj environmentálny; častejšie „ópiový, alkoholický alebo iný ušľachtilý“, ktorý si dokázala zmagorená komunita agresora v predstavách konzumácie „chleba a hier“ osvojiť), i keď v podstate stále išlo a ide

budovanie Veľkej

Zatopený pylón chrámu Isis na ostrove Philae prenesený na ostrov Agilka

Veľký chrám a Malý chrám v Abu Símbel

o kovy, ropu, drevo a iné suroviny – využiteľné prírodné zdroje Matky Zeme, pričom tou surovinou (v určitom štádiu premenovanou na korisť alebo tovar) sa stávajú aj ženy a ľudská pracovná sila (*tí čo majú, chcú mať viac; tí čo nemajú, chcú mať toľko ako tí ostatní* – nekonečný reťazec, ktorý jednotlivco alebo kolektívne končí len „na pravde božej“ pred súdom zeleného Usira, keď byť nahrádza nebyť s nádejou byť možno niekde inde v inej podobe alebo aspoň zachovaním si nesmrteľnosti duše). A preto zbúrali alebo prestavali množstvo „pohanských chrámov“, aby v nich alebo na ich mieste mohli velebiť toho istého Boha a v jeho mene „zlaté tela“. Takto napríklad v Istanbule chrám Božej múdrosti (Aya Sofya/Hagia Sofia) premenili po roku 1453 na mešitu a v španielskej Cordobe zase mešitu La Mezquita po roku 1236 na kresťanskú katedrálu. Dórsky chrám gréckych bohov Parthenón (Príbytok panny), zasvätený Athéne, stojaci od rokov 447 - 432 prnl. na athénskej Akropolis, sa postupne stal rezidenciou kurtizán macedónskeho kráľa, rímskym chrámom, byzantským kresťanským chrámom Božej múdrosti a neskoršie Panny Márie (od roku 887 sídlom biskupa), rímsko-katolíckym kostolom (od roku 1204 katolíckou katedrálou), v roku 1466 mešitou (susediaci Erechtheion háromom), v roku 1687 skladom pušného prachu, ktorý trafili Benátčania a dnes turistickou atrakciou so zvyšnými soľnými sochami v Britskom múzeu. V Egypte vstavali kresťanský kostol do areálu chrámu Hathor a Isis v Dendere (využívanom predtým v prospech ľudí, obdobne ako Hatšepsutin chrám v Deir el-Bahri, ako sanatórium a verejná klinika). V tomto chráme rôzne dohady vyvolávajú znázornenia platničkových „stĺpov stálosti“ nazývaných *džed/djed* – pretrvávajúce/trvalosť (ako atribút Usira), napojených na akési „veľké žiarovky“ so svietiacim hadovitým vláknom – chvostom „*sed*“ (technici pod vedením Rakúšana Ing. Waltera Garna v súčasnosti zrekonštruovali takéto zariadenie s takýmto izolátorom, ktoré naozaj svietilo, čo by mohlo objasniť tvorbu nástenných maľieb v skalných hrobkách bez fakiel a posunúť využívanie elektriny do staroveku). Tieto „žiarovky“ s chvostom vychádzajú zo zlatistej lotosovitej objímky, z ktorej navonok vychádza nejaký kábel/šnúra/steblo. Považujú ich za „*Harsomtusa, živého ba, hada, ktorý sa postavil na chvost*“ (slávnosť *sed* sa tiež nazýva „slávnosťou chvosta“, pri ktorej asi faraón preukazoval fyzickú a duševnú vitalitu a schopnosť). Inde sa zase uvádzajú možnosti priťahovania bleskov pyramidiónmi – benbenetmi (na pyramidách a obeliskoch), pokrytými vodivými kovmi (zlatom, striebrom a meďou). Ramesse III. dal asi roku 1170 prnl. na svoj chrám v Medinet Habu a na Horov chrám

hý rímsky kráľ Numa Pompilius (jeho nástupca Tullus Hostilius neprežil pritom zásah bleskom). Zdá sa však pravdepodobnejšie, že tieto pokovované lesklé predmety využívali na vyžarovanie jasu z odrazných slnečných lúčov ako zvýraznenia prejavu moci slnečného boha. Možno mali svoju funkciu počas búrky i slnečného dňa, prípadne inú, ktorú zatiaľ nepoznáme. Podľa legendy potom, čo Ra rozdelil cca roku 9780 prnl. Egypt (hebr. Misraim) medzi Usira a Sutecha (zabitím Usira získal nadvládu nad Egyptom asi roku 9330), ktorého porazil asi roku 8970 prnl. Hor, Enlilovci na čele s Ninurtom odniesli, resp. zlikvidovali roku 8670 prnl. zariadenia **Podivného domu, ktorý sa týči do výšky ako hromada** (pyramída alebo zikkurat?). Najskôr podľa textov „*Spievam pieseň o Matke bohov*“ v správe NIN.CHUR.SAG (egypt. Hat-Hor = Horov dom = Pani domu so špicatým vrcholom alebo Pani, ktorá má domov tam, kde sú sokoly). Po nej sa správcom tohto domu s „*Posvätnou komorou so sieťou, ktorá prehliada nebo i Zem*“ stal NIN.GIZ.ZI.DA, syn Enkiho, zobrazovaný jeho emblémom spletených hadov a egyptským znakom života – *ankh* (asi egyptský Thowt). Podľa epickej básne *Luga-e Melam-bi*, ktorú z 13 tabuliek zredigoval Samuel Geller, v „Dome, ktorý je ako hora/kopa“, ktorú navštívil Enki (transpozície možno Ptah), Ninurta nariadil zlikvidovať centrálny kameň GUG (Určujúci smer) a 27 kameňov Veľkej galérie (zachovali sa názvy 22 z nich, napríklad Zvislý ŠU, Odolný predný SAG.KAL, Strašný čistý otvárajúci KA.ŠUR.RA), vrátane kameňa ŠAM (Osud) vo Veľkej komore (lone) za Veľkou galériou. Ako posledný dal strhnúť a zničiť vrcholový kameň UL (Vysoký ako nebo). Zaujímavosťou je, že na pečatnom valčeku sa našiel obraz Ninurtovho ovenčeného božského búrkového vtáka IM.DU.GUD (s rozpätím krídel viac ako 22 m) nie nad zikkuratom v Nippure, ale nad dvomi veľkými pyramidami (pôvodný Enlilov „Dom ako hora“ = E.KUR, akkadsky Ekurru, stál údajne pred potopou v Nippure a obsahoval v Temnej komore DIR.GA spojenie neba a zeme = DUR.AN.KI.; po Veľkej potope ho nahradila nová monumentálna vyžarujúca stavba na inom mieste). Tu mal Ninurta spolu s Nergalom (Vznešeným drakom, milovaným E.KURu) zlikvidovať Škorpióna = Marduka. Akkadská *Kniha Jobova pod* názvom Velebím Pána z hĺbky (*Ludlul Bel Nimeqi*) uvádza „neprekonateľného vládcu/démona, ktorý vzišiel z E.KURU v zemi za obzorom, v Dolnom svete“ (v Afrike?). Zrejme nešlo o najvyššiu vzdialenú bytosť (otca bohov - *deus otiosus*, akým bol AN), skôr o jej

reinterpretáciu alebo antropomorfizovanú podobu (pravdepodobne Marduka/Amar-Utuka). Súvislosť medzi mezopotámskymi zikkuratmi (z akkadského slova „*zaqáru/zakaru*“ = vyčnievať, týčiť sa ako hora alebo vrch nebies) a egyptskými pyramidami sa javí viac než pravdepodobná, vrátane doby ich výstavby. **Zikkuraty** (*ziqquratu/ziqqurat*) mali štvorcový, prípadne obdĺžnikový pôdorys alebo v Lagaši kruhový pôdorys (E.PA = Dom siedmich pásov). Sumerské zikkuraty boli zložené z 3 - 7 terás, asýrske a novobabylonské zikkuraty z 5 - 7 terás. Skladali sa zo základne (*tamlu*), vnútra (*kummu*), obkladu (*tahlupu*) a vrcholovej plošiny s chrámom na *hieros gamos*. Najstarší zikkurat postavili medzi rokmi 3500 - 3000 prnl. v Eridu. V Uruku, ktorý vznikol spojením dvoch sídiel (Kullaba a Eanna), postavili 2 zikkuraty (Anovi a Eanne/Inanne), neskoršie ako seleukovské chrámy Irigal a Mithreum. Zikkurat v Ure asi z roku 2125 prnl. s pôdorysom 62 x 43 m dosahoval údajne výšku 50 - 60 m (21 m). Zikkuraty patrili medzi najvýznamnejšie budovy aj v asýrskych hlavných mestách - Aššure (2000 - 880 prnl., dnes Qalá at Sharqat) nad pravým brehom Tigrisu asi 300 km severne od Bagdadu, Nimrude (880 - 710 prnl., Kalku/Calah 31 km južne od Mosulu; vysoký 60 m s Ninurtovým chrámom), Chursábáte/Chorsabade/Khorsabade (710 - 705 prnl., pôvodne starobylom Dur Sharrukine/Dúr-Šarru-Kéne 20 km severovýchodne od Mosulu) pri Sargonovom paláci, Ninive (asi 705 - 612 prnl. 400 km severne od Bagdadu ako Kuyunjik). Zikkurat (57 m) nechýbal ani v Kassitskom hlavnom meste Dur Kurigalzu (Aqar Quf) 15 km západne od Bagdadu, v Nippure (s Enlilovým chrámom), Larse a Kiši (chrámy Ingharra a Hursagkalama). Zikkurat v Borsippe (dnes Birs Nimrud) nazývali E.UR.IMIN.AN.KI (Dom siedmich pásov neba a zeme). Najznámejší bol asi sedemposchodový zikkurat E.TEMEN.AN.KI (Dom základov neba a zeme) pri Mardukovom chráme E-sagila (Dom s vysokým vrcholom) v Babylone (Babylonská veža o pôdoryse 91,48 x 91,66 m a výške 91,5 m; Herodotos uvádza 180 - 190 m a 8 stupňov vrátane základne) 90 km južne od Bagdadu nad ľavým brehom Eufratu, ktorý postavili za vlády Nabopolassara/akad.Nabú-apal-usura (625 - 605 prnl.) a zväčšili za Nabukadnezara II. (604 - 562 prnl.) a zbúrali po roku 478 prnl. na príkaz perzského kráľa Xerxa (Alexander Veľký dal odstrániť už len jeho trosky, pričom vyhýbali jamu nazývanú Es-Sahn). **Zikkuraty alebo posvätné okrsy s pyramidálnou/terasovitou stupňovitou plošinou**, miestami s príľahlými chrámami

Zikkurat Choghá Zanbil

(napríklad Daganov chrám v Mari) objavili aj na lokalitách Tell Brak, Tell Irmak, Kar Tukulti, Uqair, Adab, El-Hiba, Surghul, Tell Obaid. Celkove sa z Mezopotámie uvádza asi 32 zikkuratov a im podobných stavieb. Súčasťou svetového dedičstva sa stal zachovalý zikkurat Chogha Zanbil v bývalom náboženskom centre Dúr-Untaš v Iráne, vzdialenom 116 km juhovýchodne od elamského hlavného mesta Súsú/Shúshy. Dosahoval výšku 53 m (dnes 25 m) a stranu základne 105,2 m (pôdorys 1,1 ha). Postavili ho z nepálenej tehly (*adobe*) na pokyn panovníka Untaš-Napiriša (vládol asi v rokoch 1275 - 1250 prnl.) z dynastie Igehalkiho. Na jeho vrchole stál chrám Pána Sús Ninšušinaka/Inšušinaka a okolo neho v posvätnom okrsku (*temenos* 1 200 x 800 m) chrámy ďalších elamských bohýň (Matky bohov Pinikir/Pinenkir, Kiririša, Išnikarab/Išne-Karab, Manzat, Šiašum, Inanna, Belit) a bohov (Humban/Chumban, Napratep, Nabu, Sunkir Rišara, Kihlah Supir), ale aj ďalších, ako napríklad Hišmitik a Ruhurati, Šinmut a Inuru, Adad a Šala, Šušmušin. Úcta sa vzdávala aj bohu Slnka (Nachchundi), bohu Mesiaca (Napiriša), Hutramovi - synovi Pinenkir a Humbana sumerskému Anovi pod menom Jabru.

Pyramídy a sfingu v Gize už pred Chufuho vládou (Chufu/Cheops/Khufu/Súfis/Chnemchufu/Chembés/Šedád 2589 - 2566) uvádza aj *Inventárna stéla* (podľa nej Chufu sfingu odkryl z piesku a nazval „Strážcom éteru, ktorý svojím pohľadom riadi vetry;“ nazývali ju aj Sokolí boh obzoru - Horachtej alebo Hora na horizonte = Horem Akheta/ Haremachet/Harmachis/Harachtés, Ruti = Lev alebo Hul = Večná; *Texty pyramíd* a *Knihy mŕtvych* ju uvádzajú ako „Veľký boh, ktorý otvára Brány Zeme“). Chufu napísal že, „*keď Pán nebies zostúpil na miesto Horachtejove (Sokolieho boha obzoru) pri sfinge, bola zničená i blízka stará posvätná sykomora*“ (podľa tohto textu sa interpretuje Chufuho reštaurovanie Veľkej sfingy poškodenej bleskom). **Veľkú sfingu** (gr. Sfinx, nazvanú podľa Šesep-anch = Žijúca podoba) s typickou pokrývkou hlavy *nemes (klať)* vytvorili z mramorovaného eocénneho vápence v tunajšom lome Gizskej plošiny a znovu „vyslobodili“ z ochranného piesku roku 1926. Dosahuje dĺžku 57,30 až 72,55 m, šírku 10 až 19,1 m a výšku 20,11 m. Pozerá sa na východ v smere tridsiatej rovnobežky (na Sinaji údajne mala dvojicku), na ktorej postavili aj posvätné mestá Anu (Per-Neter = Východ Strážcov alebo Per-Ur = Východ dávnych) zasvätenému bohovi Sln-

ka Ra (sum. Utu/Šamaš, gr. Hélios), Eridu, Persepolis, Harappa a Lhasa. Vedúci reštaurátorov sfingy v období faraónov (Pa-Re-Emhebe) jej lokalizáciu uviedol na svojej stéle ako Šeti-ta = Miesto s utajeným menom. Podľa blízkej tzv. Rachefovej (Chefrénovej) pyramídy sa dlho usudzovalo, že ide o podobu tohto faraóna (2558 - 2532 prnl.) 4. dynastie, čo spochybnil už správca egyptských zbierok Britského múzea E. A. Wallis Budge roku 1904. Do Veľkej sfingy, okrem jednej šachty vyhlbenej do jej krku na podnet plukovníka Richarda Howarda Vyseho, vedú dve pôvodné chodby bez preukázateľnej funkcie (jej konzervácia sa uskutočnila počas vlády 18. a 26. dynastie, v Helenistickej dobe, Rímskej dobe, v rokoch 1925 - 1998 a začína znova; Herodot ju nespomína - asi bola vtedy zaviata pieskom). Američan Edgar Cayce (1877 - 1945) predpovedal existenciu Siene archívov niekde medzi Veľkou sfingou a Veľkou pyramídou, v ktorej by mala byť uložená kazeta z kremeňa - *siptejs* informáciami z Anu. Táto hypotéza sa doteraz nepotvrdila. Podľa výskumov tímu geológa - profesora Roberta Schocha z Bostonskej univerzity (1989 - 1992) bola sfinga zerodovaná intenzívnymi dažďami asi v rokoch 15 000 - 7000 prnl. a nie záplavami Nilu ako sa predpokladalo, čo vytvára množstvo dohadov o jej pôvode a predĺžení veku najmenej o 5000 rokov. John Anthony West jej vek odhaduje až na 12 000 rokov s tým, že jej hlava bola pred cca 5000 rokmi pretesaná na hlavu faraóna zmenšená, čím vysvetľuje jej veľkostnú disproporcii voči telu (šírka len 4,10 m) a menšiu zvetranosť (neberie pritom do úvahy odlomný nos, bradu, ureus a iné časti, keďže mameluckí delostrelci ju v čase napoleonovských vojen používali ako cvičný terč). Túto hypotézu o dlhovekosti Veľkej sfingy podporujú aj skutočnosti, že tvár sfingy sa nepodobá na Rachefa a umiestnenie Rachefovho dolinového chrámu voči Rachefovmu kultovému chrámu pri pyramíde nemohlo byť priame, ale odchýlené, aby obišlo sfingu a jej chrám

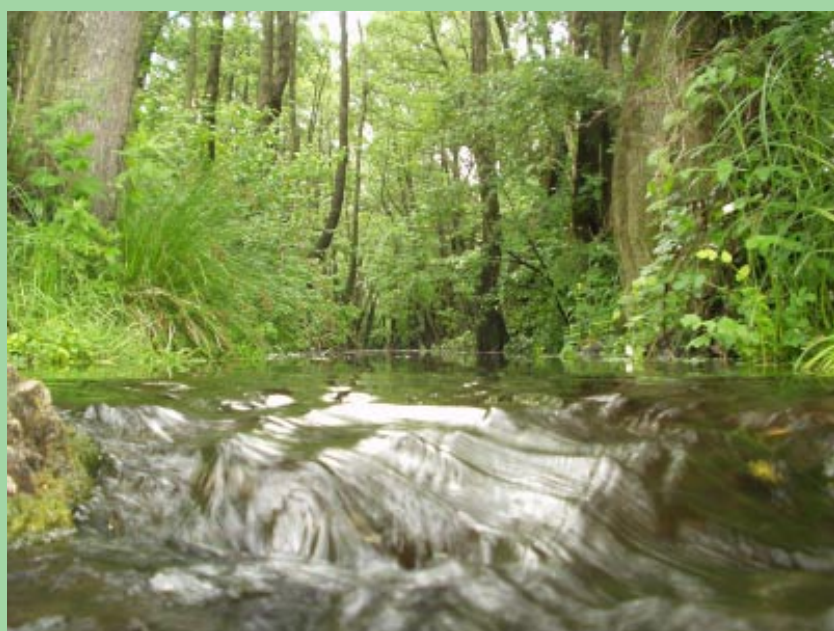

Veľká sfinga v Gize

(možno aj megalitický Rachefov dolinový chrám budovaný z monolitov až 150 t bol na svoj účel len prispôbený). Atypická šikmá vzostupná cesta a doteraz neobjavené žiadne písomné zmienky o personále Rachefovho kultu (doložené len o personále Rachefovho kultu) tiež podporujú Westovu teóriu. Ani Chrám sfingy sa neviaže na Rachefa a možno ani na sfingu. Ak by sfinga symbolizovala stvoriteľa (Atuma alebo Ptaha), mohlo by ísť o jeho chrám. Po začatí odkrývania sfingy v rokoch 1816 - 1818 Giovanni Battistom Cavigliom objavili aj protiahlé plošiny dostupné po tridsaťstupňových schodiskách; na vrcholovej plošine s dvomi stĺpmi postavenými tak, aby pohľad sfingy bol nasmerovaný medzi ne. Túto ich funkciu sa zatiaľ nepodarilo objasniť. Šťastí inverzné vytesanie sfingy do podlažia možno bolo zámerné alebo sa viazalo na stredový zvyšok masívu medzi dvomi, resp. viacerými okolitými kameňolomami - vyťaženými vrstvami vápence (preukázali sa aj pokusy jej obmurovania).

„Brány nebies sa otvárajú. Dvere Chladeného paláca sú pre Teba dokorán otvorené. Tam stojí Re a očakáva Ťa. Vezme Ťa za ruku, uvedie do Dvojitej svätyne nebies a usadí na Usirov trón. Tu budeš ustanovený a vybavený ako boh ... medzi Večnými na Nezničiteľnej hviezde.“
(Zo staroegyptskej *Knihy Amduat*)

RNDr. Jozef Klinda

FOTOSÚŤAŽ

Táto fotografia vznikla v jedno nedeľné ráno začiatkom leta na okraji obce Kostolná-Záriečie (okres Trenčín). Jej autor Juraj Pavlík mal v to ráno iný cieľ - kostol v Kostolnej. Nenachádzal sa v tom čase v práve ideálnej životnej situácii. Zaťažený smútkom sa šiel odreagovať do blízkej prírody... a ocitol sa - po prvý raz, na tomto mieste. Nadchnutý krásou a pokojom, ktorý táto zelená oáza vyžarovala, zatúžil ju, s trochu experimentu, zachytiť. Bol trochu sklamaný, že jeho aparát, nemá takmer žiadne manuálne nastavenia, a že výsledok zrejme nebude celkom taký, po akom túžil... S výsledkom, ako iste uznáte, však autor môže byť spokojný. Snímka odráža atmosféru miesta, v ktorom určite našiel to, čo hľadal. Pokoj a rovnováhu. V podobe, akú môže človeku darovať len príroda...

Zažili ste aj vy takéto a podobné okamihy? Zvečnili ste ich? Ak áno, podelte sa o ne s čitateľmi *Enviromagazínu*. Tešíme sa na vaše fotografie.

Vaša redakcia